

קול צופיך

מִן הָרִאשׁוֹן לַצִּיּוֹן הָרִה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הֶרֶב מֵרֵדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

דברים - תשנ"ט - מאת מִן הָרִאשׁוֹן לַצִּיּוֹן הָרִה"ג מֵרֵדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

השיעור לעילוי נשמת :

מִן הָרִאשׁוֹן לַצִּיּוֹן הָרִה"ג מֵרֵדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

פרשת השבוע : דברים

השיעור נמסר ע"י הרב מֵרֵדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל, בשנת תשנ"ט.

תשעת הימים ושבוע שחל בו ט' באב

גאולה מיד

בתיקון חצות הנאמר בלילות, ובשלושת השבועות גם בחצות היום, אנו אומרים בין השאר את "מזמור לאסף אלוקים באו גויים בנחלתך". תהילים ע"ט שאלו חז"ל: "מזמור לאסף: קינה לאסף מיבעי ליה!" הלא המזמור עוסק בחורבן בית המקדש! ויתרצו במדרש "איכה רבה" על פי משל למלך שכעס על בנו, ושיבר בחמתו את החופה והבן נשאר בחיים, כך "אמר להם אסף מזמור אני ששפך הקב"ה חמתו על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל".

בגמרא קידושין לא: הובאה השתלשלות דרשה זו באופן מעניין כיצד נדרשה. הגמרא מספרת שלאבימי בנו של ר' אבהו היו חמשה בנים צדיקים ותלמידי חכמים ובני סמכא, ובכל פעם שאביהו היה מגיע, הוא בעצמו רץ להקביל פני אביו ואף על פי שיש מצוה לנכד לכבד את סבו, מכל מקום רצה אבימי לזכות במצוות כבוד אב ואם שערכה רב ביותר. ומסופר שכאשר אביו הגיע וקרא מחוץ לבית שהוא בא, היה בנו אבימי צועק "כן, כן, כן אבא, אני בא. כן כן אבא אני בא" עד שהיה מגיע בריצה לדלת כדי לפתוח לאביו.

שואל גאון עוזנו ותפארתנו הבן איש חי ב"בן יהודע" - מפני מה היה צועק כן כן כן? הרי די בפעם אחת! אלא אפשר שאביו לא שמע, או שהיה רעש בחוץ או מכל סיבה אחרת, ולא רצה אבימי שאביו יצטער ולו פעם אחת, לכן היה אומר "כן אבי, כן אבי, אני כבר בא" מעת ששמע עד שפתח את הדלת. פעם אחת הגיע אביו וביקש להביא לו כוס מים קרים, הלך בנו להביא את המים ועד שהגיע הבן עם המים נתנמנם אביו רבי אבהו. מה עשה בנו? גחן וישב על הרצפה וכוס המים בידו שיוכל להושיטה מיד לאביו בלי לאבד רגע אחד. באותו הזמן שהמתין לאביו שיתעורר "איסתייעא מילתא ודרש אבימי "מזמור לאסף".

אבימי היה קורא כל השנה תיקון חצות, וכן היה קורא תהילים ובאותה השעה היתה לו סייעתא דשמיא. לפי פירוש ראשון ברש"י, הבין במדרש מזמור אחד בספר תהלים שלא היה מבין בו קודם לכן. ופירוש שני, הייתה לו סייעתא דשמיא לפרש בעצמו את "הפסוק" וכך פירש: "מקרא זה לבדו דרש - מזמור לאסף אלוקים באו גויים בנחלתך וגו' - קינה לאסף מיבעי ליה!" וזו היה, אומר "כן אבי, כן אבי, אני כבר בא" מעת ששמע עד שפתח את הדלת. פעם אחת הגיע אביו וביקש להביא לו כוס מים קרים, הלך בנו להביא את המים ועד שהגיע הבן עם המים נתנמנם אביו רבי אבהו. מה עשה בנו? גחן וישב על הרצפה וכוס המים בידו שיוכל להושיטה מיד לאביו בלי לאבד רגע אחד. באותו הזמן שהמתין לאביו שיתעורר "איסתייעא מילתא ודרש אבימי "מזמור לאסף".

פירוש התוספות התוס' פירשו כרש"י והוסיפו הסבר אחר להסברו של אבימי: אסף אמר שירה על שערי ביהמ"ק שטבעו בארץ שנאמר "טבעו בארץ שעריה". משל לשפחה שהלכה לשאוב מים ובעודה על הבאר נפל כדה ואין מי שיעלה אותו. והיתה מצטערת ובוכה עד שבאה שפחת המלך אחריה ואף היא נפל כדה שהיה יקר "כלי של זהב". "התחילה השפחה הראשונה לשורר ואמרה עד עכשיו לא הייתי סבורה שיוציא שום אדם כדי שהוא של חרס מן הבאר שאינו נחשב עכשיו מי שיוציא אותו של זהב יוציא כדי עמו". וכך אסף שהיה מצאצאי קורח, אמר - מי יעלה את בלועי קורח? וכאשר טבעו השערים אמר אסף שירה, ואמר - מי שיעלה את השערים, יעלה את בלועי קורח עמם כי חנה אמרה בתפילתה מוריד שאול ויעל אלה

קרח וב"ב שירדו חיים שאולה שעתידיים לעלות.

מה המיוחד באותה השעה? שאלו התוס', הרי"ף, המהרש"א והבן יהודע על עין יעקב כי לאבימי לא היה זמן לחשוב על הקושיה ולתרץ אותה רק בשעה זו שגחן מעל אביו??? ונראה להסביר שזו סגוריא גדולה שדרש אבימי באותה השעה. הוא גוחן לקיים מצוות כבוד אב ואם, אביו מתנמנם והוא מחזיק את הכוס בידו שיוכל מיד לקיים מצווה בלי שיהוי אף לא של רגע אחד. ובשעה שהיה עוסק במצווה ומצפה לקיימה היתה לו סייעתא דשמיא ללמד סגוריא על עם ישראל וחשב הרי הקדוש ברוך הוא אבינו הוא! אהיה כאב לישראל, בני בכורי ישראל וכו'. וכך אומר: רבנו של עולם 'כי אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה', אנו בניך מצפים לגאולה, וכשם שאנו זריזין ורדופין לקיים את המצוות בלא התמהמהות, ובפרט מצות כבוד אב ואם ששקולה ככבוד ה', כך אתה אבינו מהר לגאלנו בלא התמהמהות - ומהר לגאלנו כי בא מועד. נמצא, שבהיות גוחן ועוסק במצווה, זכה גם לגילוי סוד נפלא של סגוריא גדולה לגאולת אחישנה במהרה.

ה' דברים ארעו ב"ז בתמוז וה' בט' באב

המשנה תענית כו אמרה: "חמשה דברים ארעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב. בשבעה עשר בתמוז: נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והובקעה העיר, ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם בהיכל. בתשעה באב: נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, חרב הבית הראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר". ומאחר וחורבן הבית פעמיים חמור לנו ע"כ מחמירים בט"ב בדברים הרבה ואפילו בימים שלפני ט"ב.

"משנכנס אב ממעטין בשמחה"

אמרה שם המשנה "משנכנס אב ממעטין בשמחה". מהו השיעור של ממעטין? כמה למעט - חצי? שלישי? רבע? התוס' במגילה דף ה' ע"ב מסבירים שאין שמחים כלל והכוונה ממעטין לאו דוקא, אלא מבטלין ראה בבאר היטב תקנ"א. הגמרא תענית כט: אומרת: "אמר רבי יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כל משנכנס אדר מרבין בשמחה". הסביר רש"י "משנכנס אדר - ימי נסים היו לישראל פורים ופסח". דין עם נכרים

ויש לזה השלכה מעשית:

"אמר רב פפא, הללך בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי - לישתמיט מיניה באב דריע מזילה ולימצי נפשיה באדר דבריא מזילה". כלומר מי שיש לו איזה דין עם נכרי לא ידין עמו בימים הללו שהם ימי עקא, וכדברי התוס' - לא טוב להתדיין בהם עם עכו"ם "משום דאמר לעיל מגלגלין חובה ליום החייב", אלא ישתמט ויחזה אותו, עד שיתדיין עמו בימי אדר שהם ימי מזל טוב לישראל.

עד מתי לדחות את הדין?

יש אומרים דחיה לאדר, ויש אומרים לאלול, ויש אומרים לסוף אב. והבן איש חי דברים א' אומר שמט"ו באב הם ימי שמחה ואז אפשר להתדיין בהם.

התדיינות של ראש ממשלת ישראל

שמענו שראש הממשלה יוצא להתדיין עם אומות העולם בימים הללו. אנו מקווים שהוא מאזין לשידורנו, ואם לאו - יש למסור לו את דברי חז"ל, אשר דברו דברי צדק ואמת ודבר אחד מדבריהם לא נפל אלא הכל אמת חיי עולם, אוסרים עלינו להתדיין עם האומות בימים הללו, ימי האבל הלאומי, שארעו בו חמשה דברים. וההלכה קבועה וקיימת ואינה משתנה, והיא מחייבת כל יחיד וכל צבור וכל ממשלה בישראל, "ולו עמי שומע לי ישראל בדרכי יהלכו" - יקשיב ראש הממשלה לדברינו ויחזה את הדיונים הללו לפחות לחמשה עשר באב שהוא יום טוב ויום זכאי לישראל.

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הֶרֶב מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

דברים - תשנ"ט - מאת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי זְצוּק"ל

מסקנה:

כאשר ט' באב חל ביום חמישי - אין שום היתר לכבס ולספר בו, אפילו לאחר חצות היום ואפילו לכבוד שבת.

מתי זמן איסור כיבוס?

בברייתא תענית כט: הובאו שלש דעות לגבי איסור כיבוס ותספורת:

- א. מראש חודש ועד התענית - דברי רבי מאיר.
 - ב. רבי יהודה אומר - כל החודש כולו אסור.
 - ג. רשב"ג אומר - אינו אסור אלא אותה שבת בלבד.
- שלושת החכמים דרשו את הפסוק "והשבת כל משושה חגה חדשה ושבתה" עיין שם.

ואנו לא נוהגים לא כרבי מאיר, לא כרבי יהודה ולא כרשב"ג, וכדברי רבא - "אמר רבא הלכה כרשב"ג ואמר רבא הלכה כרבי מאיר - ותרנוהו לקולא", היינו הלכה כמו ר"מ שלאחריו מותר ולא אסור כל השבוע והלכה כמו רשב"ג שלא אסור מ"ח רק מתחילת השבוע. דהיינו מעיקר הדין האיסור לכבס ולהסתפר הוא בשבוע שחל בו עד התענית, ולמעשה מחמירים עד י' באב בצהריים ולא כל השבוע. סיכום: כפי שאמרנו, מעיקר הדין האיסור של תספורת וכיבוס הוא בשבוע שחל בו ומצד מנהג כשר עד י' באב בצהריים. ולדעת השו"ע בבשר ויין כל יום י' באב.

והרמ"א כתב "ואנו נוהגין להחמיר בכל זה מתחילת ראש חודש עד אחר התענית".

במרוקו ובטוניס נהגו להחמיר כהרמ"א וגם הבוכרים החמירו בזה מר"ח כמבואר ביחוקת עולם, וכבר הזכרנו שלהרמ"א ומנהג מרוקו וחלק מהספרדים תספורת ותגלחת אסורה מ"ז בתמוז עיין מנחת כהן מערכת ר' אות ט' אלא שכתב שם שמתחילים את האיסור ממוצאי ר"ח.

איסור כיבוס עבור אחרי ט' באב

האם כיבוס נאסר רק לשם לבישה, או גם סתם כיבוס? בגמ' הובאה מחלוקת אמוראים בזה: "אמר רב נחמן לא שנו אלא לכבס וללבוש, אבל לכבס ולהניח - מותר. ורב ששת אמר - אפילו לכבס ולהניח אסור".

איסור כיבוס - הסחת דעת

מדוע אסור לכבס? הסביר רש"י דבר מאד יסודי! מה שרב ששת אסר "אפילו לכבס ולהניח - כדי שילבש לאחר זמן לאחר ט' באב אסור, דנראה כמסיח דעתו שעוסק בכיבוס בגדים" עכ"ל רש"י.

כלומר, כאשר אדם מכבס הוא טרוד בדעתו ואינו נותן את לבו לאבלות. רב ששת הוסיף ראייה לשיטתו שאסור גם לכבס כדי להניח: "אמר רב ששת - תדע דבטלי קצירי דבי רב", בישיבת רב היו נוהגים הכובסים לכבס לתלמידים את הבגדים, ובימים הללו היו בטלים לגמרי ממלאכתם ולא מכבסים גם שלא ללבשם אלא לאחר ט' באב.

הר"ן והרמב"ן והרשב"א בתשובה קפ"ז כתבו, שהלכה כרב ששת, שהרי הכובסים דבי רב בטלו ממלאכתם כלל, ואם האיסור היה רק על מנת ללבוש, מפני מה בטלו? יכלו לכבס סדינים, מגבות וכדומה וילבשו אחרי ט"ב אלא איסור הכיבוס הוא בפני עצמו. וכן האיסור כולל סדינים מצעים מגבות ואפילו אין לו אלא חלוק אחד אסור ועיין הגאון ס"ק י"ג י"ד.

שלשה איסורי כיבוס:

צריך לדעת שיש שלשה איסורי כיבוס שונים וטעמיהם שונים:

איסור כיבוס בחול המועד

ב. איסור כיבוס לאבל.

איסור כיבוס

איסור נוסף והגבלה שיש בימים הללו, כדברי המשנה בתענית שם "שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסור מלספר ומלכבס, ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת". מהי כוונת המשנה "ובחמישי"? איזה יום חמישי - לפני התענית? לאחר התענית?

שיטת רש"י:

רש"י כתב "אם חל תשעה באב בערב שבת, מותרין לכבס בחמישי". בימינו ט' באב לא יכול לחול ביום שישי, אבל בימיהם שהיו מקדשין על פי הראייה, יכול ט' באב לחול ביום שישי, ובמקרה זה - מתי יכבסו לכבוד שבת?

התירה המשנה - על פי רש"י - לכבס ביום חמישי שהוא ערב תשעה באב. ומוסיף רש"י, שיש הכרח לפרש שיום חמישי זה הוא לפני ט' באב, כי אם ט' באב חל ביום ג' או ד', פשיטא שמותר לכבס ביום ה' שלאחר תשעה באב.

ואמנם, כפי שנראה לקמן, מרש"י זה יש הוכחה גדולה שבשבת חזון לובשים בגדי שבת ללא שינוי, שהרי אם התירו לכבס בערב ט' באב לכבוד שבת, על אחת כמה וכמה שבשבת לובשים בגדי שבת כרגיל, וכפי שנראה לקמן.

שיטת הרמב"ם:

אבל הרמב"ם בפירוש המשניות לא סובר כרש"י שמכבסין לפני ט' באב, אלא מדובר ביום חמישי שלאחר ט' באב, כי לשיטת רשב"ג כפי שנראה לקמן, כל השבוע של ט' באב אסור בכיבוס גם לאחר ט' באב, והמשנה שלנו שכתבה שמכבסין בחמישי - היינו חמישי שלאחר ט' באב. והוסיף שם הרמב"ם שאין הלכה כרשב"ג לענין איסור אחרי ט"ב.

יש הבדל מעשי עפ"י מחלוקת זו של הרמב"ם ורש"י.

לפי רש"י אם יש סיבה חשובה כמו שבת - מותר לכבס אפילו ביום ה' שלפני ט' באב, אך לפי הרמב"ם - לא יעלה על הדעת להתיר כיבוס לפני ט' באב ואפילו לכבוד שבת.

שיטת התוס' בדף ל' ע"א:

התוס' ד"ה "ותרוייהו" כתבו: "היכא דחל ט' באב בחמישי בשבת מותר לכבס ולספר מחצות ואילך מפני כבוד השבת, דאין להמתין עד ערב שבת, מפני טורח שבת". היינו לשיטת התוס' שלכבוד שבת מותר לכבס אפילו ביום ט"ב אחר הצהריים.

אך מִן הָבֵית יוֹסֵף דחה את דברי התוס' וכתב עליהם "ודבר תימה הוא להתיר לכבס ולספר ביום תשעה באב עצמו".

ואומר שלא יתכן להסביר כתוס', שיהא מותר לכבס בתשעה באב עצמו לכבוד שבת, שהרי כתוב בברייתא תענית כט: שבשבע שחל ט"ב בתוכו אסור לספר ולכבס. "ובחמישי מותרין" ואח"כ מסבירה הברייתא כך חל ט"ב להיות באחד בשבת מותר לכבס כל השבת כולה רש"י דהיינו לאחריו. בשני בשלישי ברביעי ובחמישי לפניו אסור לאחריו מותר. רש"י באחד בימי השבוע משני עד חמישי. חל להיות בערב שבת מותר לכבס בחמישי מפני כבוד השבת. ואם לא כבס בחמישי בשבת מותר לכבס בערב שבת שהוא ט"ב מן המנחה ולמעלה. עכ"ל הברייתא תענית כ"ט ע"ב. והגמרא מוסיפה "לייט עלה אביי! אביי גער וקלל במי שמכבס ביום תשעה באב אפילו מן המנחה ולמעלה עיין רש"י שם ואפילו לכבוד שבת כגון שחל ט"ב בע"ש.

לכן כתב מִן הָבֵית יוֹסֵף "הלכך אין לסמוך על הוראה זו". הכוונה של התוס' שמתירים ביום חמישי אחה"צ ומשתי סיבות: א. לא מכבסים בט"ב בשום פנים ואופן ואפילו אחה"צ. ב. הרי יכול לכבס ביום שישי.

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

דברים - תשנ"ט - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

ג. איסור כיבוס בשבוע שחל בו ט' באב או מר"ח אב.

כתוב בהלכות חול המועד תקל"ד "אין מכבסין במועד", אבל יש מקרים בהם התירו כיבוס כמבואר בהלכה שם, "ואלו שמכבסין" ובכללם: "מי שאין לו אלא חלוק אחד". ועוד מקרים מיוחדים כגון היוצא מבית השביה וכו' מטפחות הידים וכו'. לעומת זאת, בהלכות תשעה באב כתוב תקנ"א ג' "שבוע שחל בו ט' באב אסורים לספר ולכבס".

אפילו אינו רוצה ללבוש עתה אלא להניחו לאחר ט' באב ואפילו אין לו אלא חלוק אחד - אסור". וכן מטפחות הידים וכו'. ובהלכות אבלות כתוב יורה דעה שפ"ט: "אבל אסור לכבס כסותו כל שבעת הימים אפילו במים לבד".

אגב, השו"ע כתב שאסור לאבל ללבוש בגדים מנוהגים כל שלושים יום, וכך נהגו הפוסקים כהרמ"א, אבל הספרדים נוהגים שבוע ימים ומי שאין לו מספיק בגדים לשלושים יום, נהגו לתת למישהו אחר שילבש את הבגדים למשך שעה לפי הבאר-היטב - זמן מה, אך לדעת "הלבוש" - שעה או שעתים ממש ואח"כ יתן לאבל והאבל ילבש אותם עיי"ש ובכלל האיסור אפילו אין לו רק חלוק אחד ומטפחות וכו'.

טעמי האיסורים:

יש לשים לב שהטעמים שונים:

א. חול המועד:

בחול המועד - האיסור הוא לא מדין מלאכה, שהרי מותר לעשות מלאכה בחול המועד לצורך המועד, אלא משום כבוד יום טוב, שאם יתירו לכבס בחוה"מ - אדם יזלזל ביו"ט ויכנס לחג בבגדים לא מכובסים, כמו איסור הגילוח שהוא מטעם זה. ולכן אם אין לו אלא חלוק אחד - יכול לכבס בצנעא - לפי הרמ"א או בפרהסיא לפי השו"ע, כי לא יכול להגיע לזלזול ביו"ט כיון שאין לו אלא חלוק אחד בלבד. וכן על המקרים הנוספים כמפורט בשו"ע שם ועיין במו"ק דף י"ד.

ב. אבלות:

איסור הכיבוס לאבל כל שבעת ימים הוא מטעם שאבל אסור במלאכה, ולכן גם מגבות ומטפחות הידיים וכדומה שהותרו בחול המועד, נאסרו באבלות - כיון שהוא אסור במלאכה, ולא משנה מה מכבסים. וגם מטעם היסוד הדעת ועיי"ש אפילו אין לו אלא חלוק אחד - אסור. ועיין שם בפ"ת ס"ק א' ב'.

ג. תשעת הימים:

בתשעה באב לא נוהגין לעשות מלאכה ואין ברכה במלאכה הנעשית בט' באב, אך בשבוע שחל בו אין איסור מלאכה כמו אבל, ואין טעם של "כבוד יום טוב".

אך הטעם כפי שהזכרנו בדברי רש"י: כדי שלא יסיח דעתו מהאבילות. והפוסקים בתקנ"א ג' כתבו טעם זה להלכה ועיין פרמ"ג ס"ק ב'. ומכאן שאין ללמוד מ"ט' באב לאבילות ומאבלות לחול המועד. ומכל מקום, יש לנו קושיא בצ"ע, אם נכונים דברינו ונכון החילוק בין שלשת איסורי הכיבוס השונים.

הרי הגמ' תענית כ"ט ע"ב הקשתה מחול המועד שמי שאין לו אלא חלוק אחד - מותר לכבסו, על תשעת הימים שגם זה אסור - מדוע הגמ' מקשה מחול המועד לתשעת הימים? הרי טעמיהם שונים כאמור! וצריך ליישב בעז"ה.

כיבוס במכונה:

רב ששת פסק וכן הלכה שאסור לכבס אפילו כדי להניח אחר כך, והטעם כאמור, משום היסוד הדעת מאבלות תשעת הימים.

יש אומרים שאיסור זה היה תקף בימיהם כאשר מלאכת הכיבוס היתה מלאכה קשה ולקחה זמן רב והיתה זו הסחת הדעת, אבל כאשר מכבסים

במכונה אין היסוד הדעת כל כך כי לא לוקח זמן רב. אך אין שום מקום לסברה ולהיתר זה, כי איסור הסחת הדעת הוא גם לזמן מועט ביותר.

מניין? כתב הרמ"א תקנ"א סעיף ג' "ואסור ליתן כלים לכובסת אינה יהודית לכבס מראש חודש ואילך". וכן פסק הב"ח אות ו' ואפילו אם אומר לה לכבס אחרי ט"ב עיין מג"א ט'.

אם אסור לתת כלים ובגדים לכובסת אינה יהודית, בודאי שאסור לכבס במכונה, שאז יש הכנסת הבגדים, הוצאתם, תלייתם או ייבושם, ואם במסירה שזה לוקח זמן מועט אסור כ"ש לני"ל ועיין לגאון ס"ק כ"ג ועיי"ש אין לכבס אפילו במכונה.

ואשריהם לבעלי המכבסות הסוגרים לחלוטין את מכבסותיהם בשבוע שחל בו, ויש להם תוקף של "קצירי דבי רב", הם שומעים לרבנים ואשריהם ואשרי חלקם כי אין לכבס לא בגדים ללבוש ולא מגבות, סדינים, גרביים וכו'.

הכנת בגדים לפני ר"ח או לפני שבוע שחל בו:

הנוהגים כהרמ"א שלא לכבס ולא ללבוש מכובסים מר"ח, צריכים להכין בגדים "משומשים" לפני ר"ח. והב"ח כתב שאפילו גרביים וכדומה צריך להכין לפני שבת לנוהגים בשבוע שחל בו וה"ה לפני ר"ח לנוהגים כהרמ"א. הזכרנו באבילות שאחר ילבש את הבגדים שעה או שעתיים. בב"ח דברים ו' כתב "שעה", וב"רב פעלים" ח"ד סי' כ"ט כתב "שעתיים או שלש". ולמעשה, אפשר להקל בשעה אחת אבל לא פחות.

והגדיר זאת הבן איש חי בתשובת "רב פעלים", שצריך שהחולצה תזיע קצת מהגוף, וא"א לעשות "משחק", ללבוש ולהוריד מיד. ולפיכך תלוי באדם ובמקום.

אולם, בשבת יש איסור הכנה ולכן, א"א ללבוש בגד בשבת בשביל מוצ"ש, אך אם ילבש את זה לכמה שעות - הרי זה לובש לכבוד שבת וממילא יכול להשתמש אחרי השבת. וזה דוקא בבגד שהוא רגיל ללבוש בשבת, אך מי שילבש בגדי חול בשבת כמו חולצת חאקי, מכנסי ג'ינס וכדומה, זה ברור שזה נעשה כהכנה, ואסור. ועיין שם בר"פ ח"ד סי' כ"ט שאלה ה'.

מי שלא הכין לפני ר"ח:

כאמור, הנוהגים כהרמ"א לאסור לבישת מכובסים מר"ח, צריכים להכין לפני ר"ח. אבל אם לא הספיקו להכין, אפשר להקל להם ולהכין עד שבת. מדוע? כי המשנ"ב הקל למי שיש לו חולצה אחת בלבד - לכבס אותה אחרי ר"ח לפני שבת. כי עיקר הדין הוא לאסור רק בשבוע שחל בו, ומר"ח זה רק מנהג, ומאחר שהמשנ"ב הקל למי שאין לו רק חלוק אחד לכבסו מר"ח עד שבת, גם אנו נקל שאפשר להכין בגדים ללבושם שעה אחת אפילו אחר ר"ח כדי להכניס לשבוע שחל בו שזה איסור לא ממנהג אלא מדינא דגמרא. וכ"ז רק בדיעבד אבל לכתחילה יכינו מלפני ר"ח.

מגבות ובגדי תינוקות:

מגבות ומטפחות - אסור גם כן לכבס כפי שכתב בשו"ע תקנ"א ג' ואפילו מטפחות הידיים והשוחרן אסור. אבל יש להקל בבגדי תינוקות, כדברי מנן הבן איש חי דברים ו': "ואפילו בשביל הקטנים שלא הגיעו לחינוך - אסור לכבס, אבל בגדים שמלפפין בהם הקטנים, שמוציאים רעי ומשתנים בהם - מותר לכבס".

היה תלמיד חכם אחד שרצה להחמיר על אשה ולאסור לה כיבוס חיתולים ולחייבה בקניית טיטולים. ואני אמרתי לה, שהרב הזה יצטרך לשלם לה את דמי הטיטולים, כי לפי ההלכה, כאשר מותר והרב מחמיר בלא טעם מיוחד - הוא צריך לשלם ולעצמו יכול להחמיר אבל לאחרים צריך לאמר רק את הדין אא"כ כתוב מפורש שצריך להחמיר ואם עשה שלא כדן עליו לשלם "מחומרא" מדין גרמא.

ואע"פ שהב"ח כתב שמי שמתיר לכבס בגדי קטנים בני שלש - אין למחות בידם כי לפי דעתו אסור לכבס גם לקטנים כאלה - זה דוקא בימיהם שהילדים היו בבית או בבית-הכנסת או בתלמוד-תורה. אבל היום יש בית,

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

דברים - תשנ"ט - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

לדברי הרמ"א, ומה יעשה כדי לרצות את שני הצדיקים? לקח גרביים לפני ר"ח, לבש אותן, והשאיר אותן לשבת, ובשבת לא החליף אותם כזכר לדעת הרמ"א.

טבילה במקוה, רחיצה, שחיה בברכה

כתב בשו"ע תקנ"א סעי' ט"ז: "יש נוהגים שלא לרחוץ מר"ח, ויש שאין נמנעים אלא בשבת זו".

מי שמזיע הרבה ויש עליו לכלוך רב, מותר לו להתרחץ אפילו ביום ח' באב, אך כמובן לא בתשעה באב. ומה שמותר לו להתרחץ - זו רחיצה של צורך בלבד, ולא רחיצה של תענוג, ועל כן די לו ברחיצה מועטת. ראה ברמ"א, משנ"ב וכף-החיים ועיין בית כהונה אות ר' סעי' י"א.

כתוב בתרומת-הדשן, שראה אנשים שרוחצים בנהרות מר"ח, אך אין להקל בזה שהרי הוא כתב "ולא מיחו בידם", ולא כתב שמותר.

שאלו את הבן איש חי האם מותר לשחות בנהר בימים אלו והביאו ראיה מכך שנערים רוחצים בנהרות. אמר הבן איש חי - זה שנערים רוחצים - אי"א ללמוד מהם הלכה, כי יש כאלה שאפילו רחצו בשבת. אבל מי שרוצה לטבול במקוה - יטבול. וגם טבילה במקוה - נהגו בבגד לטבול מוקדם ולא בצהריים, שלא להתענג עיין ר"פ ח"ד ס' כ"ט וע"כ אין ללכת לבריכה מר"ח ובערב שבת חזון רגילים להקל מי שכל ע"ש מתרחץ, להתרחץ ולטבול.

הבדלה במוצ"ש חזון

הפוסקים כשו"ע מבדילים ושותים יין, הפוסקים כרמ"א - המבדיל טועם ונותן לילד לשתות שיעור. אבל גם לשיטתם, אם אין ילד או שלא יכול לשתות את היין - מותר לגדול לשתות. ובכלל, בשבת זו אוכלים בשר, ושרים שירי שבת-קדש, בלי שום שינוי כלל ועיקר, ואין לומר קניות או מנגינות של תשעה באב ויש מחמירים ומבדילים על בירה אם אין קטן.

ריקמה וסריגה

ריקמה וסריגה לאדם פרטי מר"ח, ולבתי-חרושת אסורה משבוע שחל בו עיין בא"ח שם.

בשר ויין

לנוהגים כרמ"א אסור מליל ר"ח למנהג האר"י וטוניס החל ממוצאי ר"ח עיין מנחת כהן שם.

סגוריא

אנו אומרים בימים אלו לקב"ה - ט' באב יום חובה הוא, אבלותו קשה מכל האבלות, לא התרחצנו, לא התענגנו אפילו לפני ט"ב, לבשנו בגדים שיש בהם זיעה, ועל כך אנו רוצים תמורה. מי שלא לבש בגדים מכובסים - ילבש בכלי מילת מעולים. ומי שלא רחץ בימים אלו - יתקיים בו "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם". ויהיה רצון שזוכה לביאות משיח צדקנו במהרה בימינו אמן, וכל ההלכות הללו תהיינה להלכה ולא למעשה. וכשם שאבימי חיכה עם הכוס לכבד את אביו לכשיתעורר, כך אנו מצפים וממתינים ומחכים שאבינו מלכנו ימהר לגאלינו. ואבות העולם יתפללו עלינו שזוכה לגאולה שלמה בקרוב ממש אמן.

והימים הללו יהפכו לבית ישראל לששון ולשמחה ולימים טובים אכ"י.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

יש חצר, יש גן, יש ארגזי חול והילדים מתעפרים בבגדיהם, לכן אפשר להקל גם לילדים כאלה. אבל, תקפיד האשה שלא להערים ולהוסיף למכונה בגדים של הבוגרים יותר. ולכן תכבס רק את בגדי התינוקות אפילו אם המכונה אינה מלאה.

קושיית הברכי-יוסף

שאל הברכי-יוסף ס' תקנ"א ס"ק ד': כלל ידוע, שבאיסור שבות דרבנן מותר לקרוא לגוי כשיש צורך. והלא אם בשבת הותרה אמירה לנכרי באיסור שבות מדרבנן, מדוע אסור לתת כביסה לנכרית ולאמר לה לכבס? ותיירץ - שאכן, החמירו מאד בימי ט' באב, משום כובד האבילות על חורבן בית-המקדש. ואע"פ שבשבת התירו אמירה לנכרי בשבות דרבנן, בתשעת הימים החמירו מאד ואסרו לתת לגוי לכבס. וראה בבן איש חי דברים ז' ועיין פרי"ח ס' תס"ח ונחפה בכסף י"ד ס' ד'.

כיבוס כובעים וכיפות

התוס' בתענית כ"ט: ד"ה "מי שאין לו", כתבו: "וכן צריך להזהר שלא לכבס המצנפת בחול המועד, אע"פ שאין לנו אלא אחת". ועל כן, גם כיפות וכובעים אין לכבס בימים אלו, אלא לפני ר"ח או לפני שבוע שחל בו.

טלית קטן

מי שנוהג להקפיד ללכת עם טלית צמר של רחלים, וחם לו בימים אלו והוא מזיע ביותר - אסור לו לכבס, אבל לפי הבן איש חי - יכול להחליף בטלית מכובסת או יקנה טלית חדשה. ומי שנקרעה לו כנף הטלית, כתב היעב"ץ המובא בר"פ ח' ד' ס' כ"ט שילבש טלית מכובסת.

סיכום

מעיקר הדין, אסור לכבס ואסור ללבוש בגדים מכובסים בשבוע שחל בו, ולדעת הרמ"א והנוהגים כמותו - מר"ח אב. האיסור כולל בגדים שילבש אותם לפני ט' באב, וגם בגדים שלא ילבש אותם לפני ט' באב, ולא רק בגדים אלא כל דבר שרוצה לכבס. והטעם, שלא יסיח דעתו מן האבלות. ובימינו, גם גיהוץ של ימינו אסור. והחכם עיניו בראשו, להכין בגדים שלבשם לפחות שעה אחת בימות החול כדי שיוכל להשתמש בהם בשבוע שחל בו ט"ב ובכלל זה גם גרבים, סדינים, גופיות וכד'.

אנחנו רואים כמה הגמרא והפוסקים דנים בנושא כיבוס לדעת כמה חמור. ואין לזלזל בכלל באיסור זה, כי לעתיד-לבוא, כשיבוא המלך המשיח, הוא יזמין את כל מי שהקפיד בהלכות הללו אל עצי היער, ושם ילבישו אותו ויעטרו אותו בבגדי כבוד והדר חנים אין כסף. וכמבואר באיכה רבה א' - "כל זמן שישראל עושים רצונו של מקום - מלבישן כלי מילת. הדא הוא דכתיב - "ואלבישך רקמה". וכן כתוב שעתידים אילנות שבארץ ישראל להוציא כלי מילת בגדים - שבת ל כתובות קיא.

שבת חזון

הרמ"א כתב תקנ"א א': "אפילו בשבת של חזון - אין מחליפין ללבוש בגדי שבת, כי אם הכתונת בלבד". אבל הגאון מוילנא פסק שאין משנים, ובמעשה רב כתוב שהגר"א החליף את כל בגדיו בשבת, והמשנ"ב כתב שבק"ק וילנא נוהגים ע"פ הגר"א ללבוש בגדי שבת שם ס"ק ו' והוסיף שיש משנים בגד אחד בלבד. ורבנו האריז"ל אמר שלובשים בגדי שבת כרגיל אפילו לא כמ"ד שילבש בגדים ממוצעים - לא של שבת ולא של חול, והחיד"א פסק שלובש בגדי שבת, והרדב"ז פסק שלובש בגדי שבת. ולעיל הוכחנו בק"י שאין משנים את בגדי השבת בשבת חזון. עיין להרדב"ז ח"ב תרצ"ב, ב"י ס' תקנ"ב בסופו, החיד"א מ"ב ס' רל"ד, הגאון ס"ק ג', מעש"ר קניא, ערוך השולחן ס"ק י"א, כה"ח ס"ק י"ג ועיין נהר מצרים ס"ע ה'.

אומרים על החתם-סופר, שהיה לובש בגדי חול בשבת, כמו שכתב הרמ"א. שאלו אותו - מדוע הוא לא חש לדבר רבנו האריז"ל? והוא ענה, שרבנו האריז"ל היה במדרגה עליונה של הסיח דעתו מהחורבן גם בבגדים מכובדים, אבל אני - איני במדרגתו ולכן אני לובש בגדי חול כדי לא להסיח את דעתי.

אגב, מספרים על החזו"א, שחשש לדברי רבנו האריז"ל, אך רצה לחוש גם

